

Opis źródła:

Zarys dziejów powszechnych starożytności na podstawie Pompejusza Trogusa - dzieło historyczne, napisane przez Marka Junianusa Justyniusa, które posiada formę streszczenia pracy Popmejusza Trogusa. Powstało na przełomie II i III wieku i spisane zostało w języku łacińskim. Niżej prezentowany tekst źródłowy jest fragmentem *Zarysu dziejów*, w którym autor pisze o relacjach Hannibala, wodza kartagińskiego, z Rzymianami oraz królem Antiochem III, kilka lat po zakończeniu II wojny punickiej.

Miejsce i data wydania:

Wydane drukiem w tłumaczeniu Ignacego Lewandowskiego w 1988 roku.

Miejsce przechowywania oryginału źródła:

Dzieło znane głównie z późniejszych odpisów w formie manuskryptów. Spisane około przełomu II i III wieku.

Tekst źródła (fragment):

Posłowie spotkali się z Antiochem w Efezie i przekazali mu polecenia senatu. Czekać zaś na odpowiedź, przez wszystkie dni bez przerwy kręcili się wokół Hannibala. Mówili do niego, iż zbyt pochopnie opuścił swoją ojczyznę, gdyż Rzymianie z największą rzetelnością przestrzegają układu pokojowego, jaki zawarli nie tak z państwem, co z nim samym; on bowiem prowadził wojny przeciw Rzymianom nie tyle z uczucia nienawiści do nich, ile raczej z miłości do swojej ojczyzny, dla której każdy najlepszy człowiek winien nawet swe życie poświęcić. Przyczyny wojen bowiem tkwią w stosunkach publicznych między narodami, a nie w stosunkach prywatnych między wodzami. Dlatego oni wyrażają pochwałę jego czynów. Ta ich mowa ucieszyła Hannibala, który odtąd częściej i chętniej rozmawiał z posłami, nie uświadamiając sobie, że uprzejmość Rzymian rodzi dla niego nienawiść u króla. Antioch bowiem sądził, że tak częste rozmowy pogodziły Hannibala z Rzymianami i już nie zasięgał od niego rad, jak to zwykle czynił, ani nie wtajemniczał go we wszystkie swoje plany, lecz zaczął go nienawidzić niby wroga i zdrajcę. Ta okoliczność zakłóciła owe wielkie przygotowania do wojny, gdyż zabrakło kunsztu znakomitego wodza. Senat zaś ostrzegał Antiocha, by zadowolił się granicami Azji i nie zmuszał Rzymian do wejścia na jej tereny. Król zlekceważył te ostrzeżenia i postanowił nie tylko nie czekać na wojnę u siebie, lecz ją zaczął sam.

Słowniczek pojęć:

Marek Junianus Justynius - rzymski historyk tworzący w III wieku. Więcej:

https://pl.wikipedia.org/wiki/Marek_Junianus_Justynus

Pompejusz Trogus - historyk rzymski, współczesny Liwiuszowi, tworzący w I wieku. Więcej:

https://pl.wikipedia.org/wiki/Pompejusz_Trogus

Hannibal - kartagiński dowódca wojskowy i polityk, uważany za jednego z najwybitniejszych strategów Starożytności. Więcej: <https://pl.wikipedia.org/wiki/Hannibal>

Kartagina - starożytne państwo założone w IX wieku p.n.e. przez Fenicjan, niedaleko obecnego Tunisu. Więcej: https://pl.wikipedia.org/wiki/Imperium_kartagi%C5%84skie

Antioch III - król imperium Seleukidów, które powstało po śmierci Aleksandra Wielkiego oraz po wojnach Diadochów. Za jego czasów imperium sięgało od wybrzeży morza Śródziemnego, aż po Indie. Konflikt z Rzymem pod koniec jego panowania załamał Imperium i dał początek jego końca. Więcej: https://pl.wikipedia.org/wiki/Antioch_III_Wielki

Efez - w starożytności jedno z 12 miast jońskich, położonych w Azji Mniejszej, na terenie obecnej Turcji.

II Wojna punicka - konflikt pomiędzy Rzymem i Kartaginą, będący jednocześnie największą z wojen toczonych pomiędzy tymi dwoma państwami. Trwała od 218 do 201 roku p.n.e. Więcej: https://pl.wikipedia.org/wiki/II_wojna_punicka

Pytania do źródła:

Pytania do uczniów szkoły średniej:

1. W jaki sposób Rzymianie, w świetle tekstu źródłowego, traktowali Hannibala? Co chcieli w ten sposób osiągnąć? Co Hannibal robił na dworze króla Antiocha III?
2. Jakie były przyczyny wybuchu II wojny punickiej? Jaki był jej przebieg i kto dowodził armią? Jakie były jej konsekwencje i dlaczego nie zdobyto wówczas Rzymu?
3. Do czego doprowadziła rosnąca nienawiść Antiocha III do Hannibala? Jaką decyzję podjął król powodowany negatywnymi emocjami?
4. Czy z Hannibalem łączy się jakieś powiedzenie, które przetrwało do dziś? Jeśli tak, to jaki ma ono kontekst? Wyjaśnij.
5. Dlaczego, według Rzymian, w świetle tekstu źródłowego, Hannibal zaatakował Rzym? Wskaż fragment w tekście.

Wskazówki:

Należy pamiętać, że sytuacja opisana w tekście źródłowym ma miejsce po II wojnie punickiej, gdy Hannibalowi najpierw odebrano dowództwo nad armią przez naciski Rzymian, a następnie oskarżono go o konszachty z królem Seleucydów. Po tym udał się do Antiocha III i tam pozostawał na jego dworze.

Rzymianie jednak, ciągle, obawiali się Hannibala, dlatego też zaczęli grać w polityczne gry, aby zlikwidować zagrożenie. Ostatecznie jednak sprowokowali Antiocha III do wszczęcia wojny.

Hannibal w czasie II wojny punickiej osiągnął bardzo wiele w bitwach z Rzymem. Pokonał, m.in. znacznie liczniejszą armię rzymską przy minimalnych stratach własnych. Wykorzystywał taktykę flankowania armii wroga, a następnie jej okrążenia, dlatego już później, Rzymianie, nie stawali z Hannibalem do otwartych bitew.

Traktat pokojowy Rzymu z Kartaginą mówił, m.in. o tym, że Kartagińczycy mogą jedynie zachować swoje posiadłości Afrykańskie i nic poza nimi. Dodatkowo nie mogli wypowiedać wojny nikomu, poza kontynentem Afrykańskim, a to i tak jedynie za zgodą Rzymu.

Najważniejsze cezury:

218 - 201 rok p.n.e. - II wojna punicka

217 rok p.n.e. - bitwa nad jeziorem Trazymeńskim

216 rok p.n.e. - bitwa pod Kannami

214-211 r. p.n.e. - oblężenie Syrakuz

201 r. p.n.e. - traktat pokojowy, kończący II wojnę punicką

195 r. p.n.e. - ucieczka Hannibala do seleukidzkiego króla Antiocha III

183 r. p.n.e. - popełnienie samobójstwa przez Hannibala w Bitynii

Literatura pomocnicza:

Wolski J., Historia powszechna. Starożytność, Warszawa 1979.

Imię i nazwisko osoby opracowującej rekord: Łukasz Wołczyk